

Мовна політика:

анотований бібліографічний список

2024. – Вип. 5. – 10 с.

(<http://nplu.org/article.php?id=423&subject=3>)

1. **Базів Л.** Там, де читають, де вкладаються кошти в культуру – ворог не пройде [Електронний ресурс] / Любов Базів // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2024. – 30 квіт. – Електрон. дані. Подано інформацію, що впродовж чотирьох днів з 25 по 28 квітня просто неба та в приміщенні «Експоцентру» в столиці працював величезний книжковий ярмарок, організований ВДНГ разом із Українською асоціацією видавців і книгрозповсюджувачів. У заході взяли участь понад 100 українських видавництв, відбулось приблизно 200 подій: літературні дискусії, презентації книг, автограф-сесії, майстер-класи. Гості «Книжкової країни» могли поспілкуватися з українськими письменниками, яких була тут просто рекордна кількість, а також долучитися до участі у дискусіях експертів, публічних читаннях та обговореннях новинок, лекцій та інших заходів. На думку Уповноваженого із захисту державної мови Тараса Кременя, «Книжкова країна» – це не тільки назва велелюдного фестивалю, який зміцнив престиж українського письменника, видавця і читача. Адже за дні фестивалю було неймовірно багато цікавих дискусій, презентацій та конкурсів, які надали нові імпульси українській культурі та державі в цілому. «Сподіваюсь, що відповідно до Державної мовної програми, затвердженої урядом 15 березня 2024 року, знайдуться кошти на поповнення фондів як шкільних бібліотек, так і читалень України в цілому. Ми мусимо підтримувати обдаровану молодь, стимулювати культуру читання, шукати можливість забезпечити сертифікатами на придбання книг молодят. Не

забуваймо і про знищення російськими злочинцями бібліотек, які необхідно відновлювати вже зараз», – зазначив Т. Кремень. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3858354-tam-de-citaut-de-vkladautsa-kosti-v-kulturu-vorog-ne-projde.html>

2. В Україні створили мобільну гру з кримськотатарською поезією [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2024. – 12 трав. – Електрон. дані. *Подано інформацію, що українські програмісти створили першу безплатну мобільну гру-головоломку кримськотатарською мовою Lağoda QT. Про це повідомив український програміст, розробник гри Саша Козлов. Гра доступна для iOS та Android. Це головоломка, у якій кожен рівень — це вірш одного з видатних кримськотатарських авторів, в якому треба знайти помилку. «Гра у слова» містить понад 150 творів від таких відомих кримськотатарських поетів, як Ісмаїл Гаспринський, Номан Челебіджихан і Бекір Чобан-заде. Наголошено, що український стартап Respeecher збирає 100 записів розмов кримськотатарською мовою від її носіїв, щоб натренувати нейромережу для розпізнавання цієї мови. Текст: <https://chytomo.com/v-ukraini-stvoryly-mobilnu-hru-z-krymskotatarskoju-poeziiu/>*

3. Віротченко С. А. Провідні фактори цифрової трансформації мовної освіти в країнах Балтії [Електронний ресурс] / С. А. Віротченко // Інновац. педагогіка. – 2024. – Т. 1, № 69. – С. 37-41. *Висвітлено процес формування мовної політики в країнах Балтії, зокрема урядові стратегії щодо розвитку державної мови та цифрової трансформації освіти, досліджено роль інформаційно-комунікаційних технологій у підтримці цієї політики та освітніх ініціатив. Зазначено, що на початку 2000-их рр. країни Балтії активно інтегрували інформаційно-комунікаційні технології (ІКТ) в освітній процес та розробили стратегії для цифрового навчання, ураховуючи унікальний досвід кожної країни вказаного регіону. У цих країнах проводяться системні заходи та розробляються проекти для постійного професійного розвитку фахівців у галузі ІКТ, розвитку цифрових навичок*

викладачів і здобувачів освіти. Використання цифрових інструментів у навчанні мов є ключовим аспектом для здобувачів вищої освіти, що дозволяє індивідуалізувати навчання, підвищити його ефективність і мотивацію учасників, а також розширює можливості для їхньої самостійної роботи. Загалом упровадження цифрових технологій у навчальний процес у закладах освіти країн Балтії сприяє покращанню якості освіти та підготовці кваліфікованих працівників у різних галузях. Текст : http://www.innovpedagogy.od.ua/archives/2024/69/part_1/8.pdf

4. Дубчак О. Перемагати українською : про мову ненависті й любові / Ольга Дубчак. – Київ : Віхола, 2023. – 141 с. : іл. *Шифр зберігання в Бібліотеці: A830796* У цій книзі авторка намагається розібратися з питаннями: Як ми називаємо ворога? За якими мовленнєвими особливостями легко його розпізнавати? Чи вміємо ми воювати словом? Чи достатньою є наша русофобія? І доводить, що воювати на мовному фронті так само важливо, як і безпосередньо на полі бою. Українська мова – це мова любові, ніжності й підтримки в тяжку мить. І саме зараз вона потрібна нам як ніколи.

5. Засновник Telegram розповів, як вивчив українську мову [Електронний ресурс] // Дзеркало тижня. – 2024. – 2 трав. — Електрон. дані. Йдеться про те, що засновник месенджера Telegram Павел Дуров 30 квітня написав у своєму каналі, що знає тією чи іншою мірою дев'ять мов, і запитав підписників, про вивчення якої мови йому варто написати окремий пост. Більшість проголосували за українську мову. Він пояснив, що оскільки сім'я його мами родом з України, ця мова цікавила його з підліткового віку. Як лінгвіста за освітою, П. Дурова також захоплювали відмінності та подібності між українською та російською мовами. Це стало однією з причин, чому у 2008 р. українська стала першою мовою, якою з російської переклали соцмережу "ВКонтакте" (VK) – попередню розробку Дурова. Після 2022 р. він почав проходити уроки української мови у додатку DuoLingo. Дуров зазначив, що вивчення української мови допомогло йому

краще розуміти інші слов'янські мови, зокрема польську та чеську. За його словами, на частку України припадає менше 3 % глобальної аудиторії Telegram, при цьому понад 70 % українців використовують Telegram для обміну повідомленнями та новинами, і все більше контенту публікується українською мовою. Теми використання месенджера в інформаційній війні між Росією та Україною на тлі повномасштабної військової агресії росіян Дуров не торкнувся. Текст: <https://zn.ua/ukr/TECHNOLOGIES/zasnovnik-telegram-rozpoviv-jak-vivchiv-ukrajinsku-movu.html>

6. Ідентичність часів війни: трансформації та практики визнання / [В. Бурлачук та ін. ; за ред. Н. Костенко] ; НАН України, Ін-т соціології. – Київ : Ін-т соціології НАН України, 2023. – 231 с. : іл., табл.
Шифр зберігання в Бібліотеці: БЗ72063 *Зі змісту: Рухливість мовних ідентифікацій у сфері культурного споживання / Л. Скокова. – С. 141-146.*

7. Лизанчук В. Особистий контрнаступ кожного проти загарбників: про українську мову [Електронний ресурс] / Василь Лизанчук // Україна молода. – 2024. – 24 квіт. – Електрон. дані. *У статті заслуженого професора Львівського національного університету імені Івана Франка Василя Лизанчука проаналізовано злочинну політику царської Росії, а потім і радянського комуністичного режиму, спрямовану на переплавлення різних ідентичностей, насамперед української, в одну російсько-імперську, російсько-шовіністичну, згодом і російсько-радянську, з метою творення нової спільності — радянський народ на засадах російської загарбницької ідеї, російської мови, культури, аморальних звичаїв і традицій. Наголошено, що упродовж усієї української історії російські загарбники прагнули перервати національне коріння між поколіннями українців, психологічно і духовно підкорити їх, а російський шовінізм і наразі передусім спрямований проти п'яти вимірів національної ідентичності, а саме: психологічний, мовно-культурний, територіальний, історичний і політичний. Наголошено, що, розпочавши широкомасштабне вторгнення в Україну, країна-агресор Росія виправдовує свої дії, поширюючи у світовому інформаційному просторі*

брехливі наративи про те, що нібито українці та росіяни — один народ: одна мова, культура, віра, історія, одна територія. Досліджено історію формування української мови та спростовано антинаукові теорії російських шовіністів, які стверджували, що українська мова є штучною і не має права на існування. Висловлено думку, що без україноцентризму, націоцентризму, націєтворення неможливо формувати й утверджувати українську національну та громадянську ідентичність, та акцентовано на необхідності формування такого інтелектуально-громадянського клімату, щоб кожен громадянин будь-якої національності пишався тим, що є громадянином України. Текст: <https://umoloda.kyiv.ua/number/3906/196/182802/>

8. Руденко О. Через три місяці з ефірів в Україні повністю зникне російська мова, — Креміль [Електронний ресурс] / Олексій Руденко // Focus.ua : [вебсайт]. – 2024. – 17 квіт. — Електрон. дані. *Як повідомив Уповноважений із захисту державної мови Тарас Креміль, рівно через три місяці, 17.07.2024, набере чинності п. 6 ч. 8 ст. 40 Закону України "Про медіа", що посилює вимоги щодо використання державної мови в ефірах українськомовних програм. За його словами, усі виступи, інтерв'ю, коментарі, пояснення, запитання, окремі репліки тощо недержавною мовою мають бути перекладені, дубльовані або озвучені українською. На його думку, це сприятиме припиненню в телевізійних та радіоефірах режиму "двомовності", який, за визначенням Конституційного Суду України (КСУ), не відповідає конституційному статусу української мови як єдиної державної та є порушенням права громадян на отримання інформації та послуг державною мовою.* Текст: <https://focus.ua/uk/ukraine/640908-cherez-tri-misyaci-z-efiriv-v-ukrajini-povnistyu-znikne-rosiyska-mova-kremin>

9. У Верховній Раді відмінили поправку про український дубляж [Електронний ресурс] // Львів. Пошта. – 2024. – 24 квіт. – Електрон. дані. *За повідомленням українського інтернет-каналу "hromadske" Верховна Рада України (ВР України) 23 квітня зняла з порядку денного засідання законопроект про статус англійської як «мови міжнародного спілкування»*

через суперечливу поправку про дубляж. Поправка стосується того, щоб дублювати лише 50 % англomовних фільмів українською мовою, хоча спершу норма передбачала, що український дубляж англomовних фільмів зникне повністю, як відбулося у багатьох європейських країнах. Законопроект не потрапив до розгляду депутатів через суспільний резонанс. За словами голови парламентського Комітету з питань гуманітарної та інформаційної політики Микити Потураєва, люди не готові навіть до часткового скорочення фільмів з українським дубляжем. На думку народного депутата Володимира В'ятровича, потрібно або проголосувати за законопроект про англійську мову в його нинішньому вигляді, тобто без втручання у сферу кіно, або взагалі його відхилити. Зазначено, що критики пункту, що стосується кінотеатрального прокату, зауважили, що це призведе до звільнення акторів, закриття студій, втрати аудиторії кінотеатрів і, як наслідок, до розвитку «піратства», зокрема поширення російськомовної озвучки англomовного кіно. Текст : <https://www.lvivpost.net/polityka/u-verhovnij-radi-vidminyly-popravku-pro-ukrayinskyj-dublyazh/>

10. У 2023 році закон про мову порушили майже 100 вишів [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2024. – 2 трав. – Електрон. дані. Подано інформацію, що у 2023 р. до мовного омбудсмена надіслали 96 звернень щодо порушення мовного законодавства в закладах вищої та фахової передвищої освіти. Про це повідомили у щорічному звіті Уповноваженого із захисту української мови. Найбільша кількість звернень, що стосувалися порушення вимог використання державної мови, надійшла з Києва (42), а також — з Харкова (9), Одеси (9) та Дніпра (6). Повідомлення здебільшого стосувалися того, що викладачі викладали предмети і надавали навчальні матеріали російською. «Позитивні тенденції останніх років не означають, що процеси українізації освіти набули незворотного характеру, а відтак питання функціонування державної мови, чіткого дотримання вимог закону в діяльності закладів освіти потребують

посиленої уваги і контролю як з боку Міністерства освіти України, інших державних органів, органів місцевого самоврядування, так і з боку українського громадянського суспільства», — заявили у звіті. Текст: <https://chytomo.com/u-2023-rotsi-zakon-pro-movu-porushyly-majzhe-100-vyshiv/>

11. У Латвії хочуть відмовитися від російської мови в школах [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2024. – 22 квіт. – Електрон. дані. *За даними Міністерства освіти і науки (МОН) Латвії, російську мову викладають як другу іноземну майже в половині шкіл країни. У нормативних документах не зазначено, яку іноземну мову має пропонувати вивчати школа як другу іноземну. Вибір визначає заклад освіти самостійно. Згідно із запропонованими змінами, з 2026/2027 навчального року школи повинні поступово пропонувати учням як другу іноземну на рівні основної освіти одну з офіційних мов Європейського Союзу (ЄС) чи країн-членів Європейської економічної зони, або мову, що регулюється міжурядовими угодами про освіту. Російська до цих мов не належить.* Текст: <https://chytomo.com/u-latvii-khochut-vidmovytskyia-vid-rosijskoi-movy-v-shkolakh/>

12. У Луцьку здали на макулатуру майже пів тонни російськомовних книжок [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2024. – 21 квіт. – Електрон. дані. *Подано інформацію, що у Волинській бібліотеці для юнацтва в межах акції «Скажи ні російській літературі» зібрали 417 кілограмів російськомовної літератури для того, щоб здати її на макулатуру. Про це розповіла директорка бібліотеки Алла Єфремова у коментарі «Суспільному». Вона зазначила, що акція зі збору макулатури у бібліотеці, яку розпочали у вересні 2022 р., триває. Нагадано, що на Житомирщині місцева лікарня здала понад 100 кг російських книжок на макулатуру. У низці бібліотек Рівного провели збір книжок російської літератури для передання на макулатуру.* Текст: <https://chytomo.com/u-lutsku-zdaly-na-makulaturu-majzhe-piv-tonny-rosijskomovnykh-knyzhok/>

13. У фінському музеї Акселі Галлен-Каллела з'явився аудіогід українською [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2024. – 3 трав. – Електрон. дані. *За словами Першої леді Олени Зеленської, «тепер відвідати музей Акселі Галлен-Каллела в місті Еспоо можна у супроводі українського аудіогіда – у межах проекту з українізації провідних пам'яток світу він вже 3-й у Фінляндії та 83-й за ліком у 44 країнах світу. Запрошую до музею всіх українців Фінляндії – у країні їх нині понад 60 тисяч, – щоб почути фінську історію рідною мовою та переконатися: обом нашим народам незалежність від імперії не далася легко. Але тим важливіший і цінніший цей здобуток». Символічну кнопку запуску аудіогіда натиснули посол України у Фінляндії Ольга Діброва та мер міста Еспоо Юкка Мякеля. Перша леді також відзначила, що Акселі Галлен-Каллела - митець XIX ст., який прагнув показати культуру, мову, місце свого народу серед націй світу – на противагу Російській імперії, яка окупувала його країну. Нагадано, що у березні у музеї Ван Гога в Амстердамі також з'явився аудіогід українською мовою.* Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-culture/3859602-u-finskomu-muzei-akseli-gallenkallela-zavivsa-audiogid-ukrainskou.html>

14. Українська книжкова полицка з'явилася у бібліотеці Кирила та Мефодія у столиці Болгарії [Електронний ресурс] // Укрінформ : [укр. інформ. сайт]. – 2024. – 10 трав. – Електрон. дані. *За повідомленням посольства України у Болгарії, у Національній бібліотеці святих Кирила та Мефодія у Софії 9 травня відбулося відкриття Української книжкової полицки. Бібліотека отримала від посольства та Одеської національної наукової бібліотеки понад 70 книг – класичну та сучасну українську літературу, яскраві дитячі видання, а також низку перекладів українських творів болгарською мовою. «Мова Росії – руйнування та знищення. Україна ж говорить зі світом мовою культури, історії та людських цінностей», – наголосила посол Олеся Ілачук. У межах заходу був підписаний Меморандум про взаєморозуміння між Одеською національною науковою бібліотекою та*

Національною бібліотекою Святих Кирила та Мефодія. Текст: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3862161-ukrainska-knizkova-policka-zavilasa-u-biblioteci-kirila-ta-mefodia-u-stolici-bolgarii.html>

15. ШІ-помічник Copilot від Microsoft заговорив українською [Електронний ресурс] // Читомо : [вебсайт]. – 2024. – 9 трав. – Електрон. дані. Зазначено, що Microsoft додала локалізацію 16 мовами, у тому числі й українською, до функціоналу ШІ-помічника Copilot. Про це повідомила сама корпорація на своїх сторінках у соцмережах. Директор Microsoft в Україні та країнах Балтії Леонід Полупан зазначив, що таке оновлення «це значний крок у наданні доступу до передових технологічних інновацій для україномовних користувачів. Цим кроком Microsoft продовжує впроваджувати своє зобов'язання щодо підтримки спільнот та розширення інклюзивності у цифрову епоху». Він додав, що впровадження передових інструментів українською мовою не тільки визнає унікальність культури та потреб України, але й забезпечує участь та користь від технологічних досягнень, які формують світ: «Давайте продовжувати рухатися вперед, приймаючи ці інновації, які нас об'єднують та надихають. Майбутнє обіцяє бути захопливим, і воно говорить нашою мовою!». Текст: <https://chytomo.com/shi-pomichnyk-copilot-vid-microsoft-zahovoryv-ukrainskoiu/>

16. Шуляк Т. Російська музика досі грає в ресторанах: чому закон про її заборону не працює? [Електронний ресурс] / Тетяна Шуляк // Юрид. газ. – 2024. – 22 квіт. (№ 3). – Електрон. дані. Зазначено, що у червні 2022 р. Верховна Рада України (ВР України) ухвалила закон, за яким публічне прослуховування пісень російських виконавців заборонено. Порушення заборони на виконання російської музики в українських закладах харчування викликає гнів у суспільства. Закон забороняє виконання музики російських виконавців після 1991 р., з винятками для померлих до 1991 р. та колишніх громадян РФ, які стали громадянами України. Проте, більшість організацій колективного управління (ОКУ) не мають права на російську музику, що

ускладнює законне використання її в закладах харчування. Нерегульованість питань щодо виплат роялті додатково ускладнює ситуацію. Закон передбачає штрафи за організацію заходів із російськими артистами та адміністративну відповідальність за показ російських фільмів. Текст: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/rosiyska-muzika-dosi-grae-v-restoranh-chomu-zakon-pro-yiyi-zaboronu-ne-pracyue.html>

17. Ярема О. З 17 липня російська мова має повністю зникнути з телефірів, — **Тарас Кремінь** [Електронний ресурс] / Олена Ярема // Детектор медіа : [інтернет-вид.]. – 2024. – 18 квіт. – Електрон. дані. Зазначено, що 17.07.2024 набирає чинності п. 6 ч. 8 ст. 40 Закону України «Про медіа», що посилює вимоги щодо використання державної мови в ефірах українськомовних програм. Про це у своєму дописі на фейсбуку нагадав Уповноважений із захисту державної мови Тарас Кремінь. За його словами, це сприятиме припиненню в телевізійних і радіоефірах режиму українсько-російської двомовності, який, за визначенням Конституційного Суду України (КСУ), не відповідає конституційному статусу української мови як єдиної державної та є порушенням права громадян на отримання інформації та послуг державною мовою. «Сьогодні в телефірах загальнонаціональних телевізійних каналів практикується українсько-російська двомовність, за якої учасники застосовують російську мову без перекладу, озвучення чи субтитрування державною мовою. З 17 липня така практика буде припинена. Української стане більше!» — наголосив Тарас Кремінь. Текст: <https://detector.media/infospace/article/225603/2024-04-18-z-17-lypnya-rosiyska-mova-maie-povnisty-znyknuty-z-teleefiriv-taras-kremin/>

**Підготовлено відділом інформаційного забезпечення органів влади
Національної бібліотеки України імені Ярослава Мудрого**

Відповідальний за випуск: Зайченко Н. Я.

16.05.2024. р.